

TARTU ÜLIKOOL

Sotsiaalteaduste valdkond

Johan Skytte poliitikauuringute instituut

Aleksei Jašin

**Eesti parlamendierakondade lõimumispoliitika „Lõimuv
Eesti 2020“ arengukava valguses**

Bakalaureusetöö

Juhendaja: Heiko Pääbo, PhD

Tartu 2019

Olen koostanud töö iseseisvalt. Kõik töö koostamisel kasutatud teiste autorite seisukohad, ning kirjandusallikatest ja mujalt pärinevad andmed on viidatud.

..... /töö autori allkiri/

Kaitsmine toimub ...../kuupäev/ kell
...../kellaaeg/ ...../aadress/ auditooriumis
...../number/.

Retsensent: ..... /nimi/
(...../teaduskraad/), ... /amet/

Lühikokkuvõte

Alates 1998. aastast tegeletakse Eestis strateegilise lõimumispoliitikaga. Kahekümneaastase praktika jooksul on Kultuuriministeerium jõudnud kaardistada ning ellu viia kolm integratsiooni arengukava ja koostamisel on ka neljas. Vaatamata positiivsele arengule ning saavutatud eesmärkidele, esinevad Eesti ühiskonna lõimumises mitmed probleemid ning puudujäägid, mis teeb antud küsimuse aktuaalseks ka tänapäeval. Teemat on uuritud laialt nii Eestis kui ka mujal maailmas, sest mitme riigi ühiskonnad on sarnases seisus. Vald kondlikud uuringud ning teadustööd on keskendunud pigem sotsioloogilisele perspektiivile ehk kesksel kohal on olnud ühiskonnagrupid või üksikindiviidid ja ühiskonna lõimumist hindavad indikaatorid. Käesolevas töös analüüsib autor poliitilist perspektiivi ning seeläbi näitab, kuidas saab seadusandlik võim lõimumise probleemidega tegeleda ning kuivõrd aktuaalne on see teema nende jaoks. Uurimisvahemikuks on võetud viimase integratsiooni arengukava täitmise periood. Tulemuste saavutamiseks autor kasutab kvalitatiivset sisuanalüüsi ning erakondade valimisprogrammide kodeerimist deduktiivsel meetodi ja John W. Berry akulturatsiooni teooriat.

Tulemustest selgus, et parlamendierakondade valimisprogrammid kokku kajastavad ühiskonna lõimumise teemat laialt, kuid teema esinemissagedus erakondade kaupa on ebaproportsionaalselt erinev. Rääkides integratsioonist, keskenduvad erakondade valimisprogrammid kõige rohkem haridus- ja keelepoliitika valdkonnale, kus ülekaalukalt rõhukatakse riigikeele õppimise tähtsust. Vähe tähelepanu pööratakse ebavõrdsusele tööturul ning uussisserändajatele, kusjuures viimase teema puhul domineerivad tõrjuvad hoiakud. Analüüsist selgus, et parlamendierakondade valimisprogrammid toetavad mõõdukalt integratsiooni, kui ühiskonna akulturatsiooni strateegiat. Mõned erakonnad teevad seda palju, kuid teised pooldavad ka muid akulturatsiooni vorme, näiteks marginalisatsiooni või separatsiooni.

Sisukord

Sissejuhatus.....	6
1. Teoreetiline raamistik.....	6
1.1 Integratsioon.....	6
2. Tausta tutvustus.....	9
2.1 Eesti ühiskonna lõhestatuse ajaloolised põhjused.....	9
2.2 Integratsiooni protsessi kujunemine.....	10
2.3 Kaks kümnendit lõimumise praktikast.....	12
2.4 Hetkeseis Eesti ühiskonna integratsioonis.....	15
3. Metoodika	18
3.1 Analüüsi taust.....	18
3.2 Valim ja meetod	19
3.3 Kodeerimine	21
4. Valimisprogrammide analüüs.....	23
4.1 Ülevaade andmetest.....	23
4.2 Eesti erakonnad akulturatsiooni strateegiate raamistikus.....	25
4.3 Tulemus.....	28
Kokkuvõte.....	29
Kasutatud allikad.....	31
Lisad.....	34
Lisa.1 Kodeerimistabel.....	34
Summary	35

Sissejuhatus

Pärast Eesti Vabariigi iseseisvuse taastamist kirjutas politoloog Rein Taagepera (1995:116), et 2020 paiku ühiskonna elu Eestis võiks näha järgnevalt: „Sinimustvalge on saanud kõikide lipuks. Kõik asukad esinevad välismaal eestlastena ja on selle üle uhked. Osa aga täpsustavad vajaduse korral, et nad on eestimaalased, kelle emakeeleks on vene või mõni muu keel“. 28 aasta jooksul on Eesti ühiskonnas muutunud nii mõndagi. Seetõttu on hetkel paras aeg vaadata, kas oleme jõudmas ligi Taagepera nägemusele Eesti ühiskonnast või on eesmärgid veel saavutamata.

Lõimumispoliitika tähtsus on Eestis tunnustatud riiklikul tasemel, mis väljendub ametlikus Kultuuriministeeriumi arengukavas Lõimuv Eesti 2020. Arengukava eesmärk on pakkuda strateegilisi eesmärke ning konkreetset plaani, kuidas teostada lõimumist Eestis (Lõimuv Eesti 2020, 2014b: 3). . Arengukava omab Eesti Vabariigi valitsuse heakskiitu. Riikliku lõimumispoliitika olemasolu on vajalik Eesti Vabariigi jätkusuutlikkuse jaoks ning on üheks eelduseks stabiilse sisejulgeoleku ning Eesti ühiskonna ühtsuse tagamiseks (*Ibid.*).

Viimane aastakümne on näidanud, et Kultuuriministeerium koostöös vastavate sihtasutustega ei suuda integreerida Eesti ühiskonda piisaval määral. Vajalikud suuremad reformid eeldavad poliitiliste otsuste tegemist, mida saab läbi viia Riigikogus. Seadusandlik võim on tegelenud integratsiooniga ka varem ning mõned otsused on juba tehtud. Näiteks gümnaasiumi riiklikus õppekavas (2011) § 11 lg 2 on sätestatud, et kõik Eesti gümnaasiumid peavad tagama õppekava täitmist vähemalt 60% ulatuses eestikeelses õppes. Antud reformi puhul tegu oli keelelise integratsiooni edendamise, kuid eestlastel ja vähemusrahvuse esindajatel puudub jätkuvalt vajalik ühtne info- ja füüsiline ruum.

Parlamendierakondade seisukohad ei peegelda alati integratsiooni põhimõtteid ja soovi täita lõimumise arengukava eesmärke, mis viitab autori arvates Eesti lõimumispoliitika probleemile. Kuigi Eesti integratsioonipoliitika on olnud kolme kultuuriministeeriumi arengukava rakendamise vältel mõõdukalt edukad, siis paljud sõnastatud eesmärgid jäid ikkagi saavutamata. Viimasest integratsiooni monitooringust (Kaldur et al., 2017: 99). selgub, et teisest rahvusest eestimaalaste positsioon tööturul on palga ja töötuse määra poolest eestlastega võrreldes jätkuvalt halvem. Eestlased ja muu rahvuse esindajad elavad

ja töötavad peamiselt oma keeleruumis ning kontakt gruppide vahel on järjepidevalt puudulik. Lisaks sellele on määratlemata kodakondsuse isikute arv näidanud stabiliseerumise märki ning huvi Eesti kodakondsuse suhtes on languses (*Ibid.*).

Riigikogu liikmete võimaluses on toetada või takistada ühiskonna lõimumist. Parlamendierakonnad saavad edendada integratsiooni, kujundades haridus-, kodakondsus-, keele- ja infopoliitikat eelarvestrateegiate ning vastavate seaduseelnõude abil. Ajaloolistel põhjustel on integratsioonist saanud keeruline politiseeritud teema ning erakondade vahel puudub konsensus. Sellest lähtuvalt tekkis autoril huvi kontrollida, mis on erakondade nägemus toimivast integratsioonist, kus esinevad erimeelsused, ja kuidas see takistab integratsiooni arengukavade elluviimist.

Käesoleva töö kirjutamine on veelgi aktuaalsem, kuna värskelt moodustatud valitsus ning ametisse astunud kultuuriministri eestvedamisel on ilmumas uus integratsioonikava aastavahemikuks 2021-2030 (Kultuuriministeerium, 2018). Uurimistöö analüütiline osa annab võimalust prognoosida ilmuva arengukava sisu ning annab tulevast võrdlusmaterjali parlamendierakondade perspektiivist.

Bakalaureusetöö eesmärgiks on uurida, kuivõrd toetab seadusandlik võim ühiskonna gruppide lõimumist Eestis. Eesmärgi saavutamiseks analüüsib uurimistöö Eesti integratsiooni arengut, tuginedes lõimumisvaldkonna dokumentidele, mis on ilmunud aastast 1998. Analüüsi kesksel kohal on arengukavad, mis kajastavad püstitatud eesmärgid ning monitooringud, mis peegeldavad arengukavade täitmise edukust. Uurimistöö teine osa uurib parlamendierakondade seisukohti lõimumispoliitika perspektiivist Lõimuv Eesti 2020 arengukava rakendamise ajal ehk 2014-2020 aastate vahemikus. Analüüsi fookuses on 2015. ja 2019. aastate Riigikogu valimiste parlamendi parteide valimisprogrammid. Kokku analüüsitakse töös 11 valimisprogrammi.

Integratsiooni defineerimise aluseks on võetud John W. Berry akulturalisatsiooni teooria. Analüüsi käigus kategoriseeritakse valimisprogrammide seisukohad ja põhisuunad, lähtudes akulturalisatsiooni teooriast kolmeks: integratsiooniks, assimilatsiooniks, separatsiooniks või marginalisatsiooniks.

1. Teoreetiline raamistik

1.1 Integratsioon

Eesti on valinud lääneriikide multikultuurilise ühiskonna integratsioonimudeli (Pettai, 2002: 219). Mitte-eestlasi ei sunnita sulanduma enamusgrupiga, kuid kakskeelset riiki keegi ei hakka samuti looma (*Ibid.*). Integratsioon on kahepoolne protsess, sisuliselt kokkulepe enamus- ja vähemusgruppide vahel (*Ibid.*). Kokkulepe eeldab vähemusgruppi positiivset suhtumist Eesti riiki, kultuuri ja keelde (*Ibid.*). Eestlaste jaoks tähendab kokkulepe valmisolekut aktiivselt kaasa aitama muulaste kohandumisele (*Ibid.*).

Integratsiooni mõistele sotsioloogilises võtmes on pakutud mitmeid definitsioone, kuid üks tuntumatest on tulnud Kanada psühholoogi John W. Berry poolt. Ta on rajanud oma teooria Kanada immigrantide ühiskonnale, kus multikultuurilise süsteemi arendamisest sai juba 1970. aastatel osa riigi ametlikust poliitikast (Pettai, 2002: 216). Kanada sotsioloogid töötasid mitmekultuurilisuse poliitikaga, mille eesmärgiks oli julgustada immigrante loobuma oma tavadest ning võtma omaks enamusgruppi tavasid (Berry, 1997: 7). Berry vaatas kultuuridevahelisele dialoogile laiemalt ning seeläbi jõudis akulturatsiooni teoriani. Akulturatsiooni võib defineerida kultuurilise muutuse protsessina, mis tuleneb eri kultuure esindavate gruppide pidevast kontaktist (*Ibid.*).

Akulturatsiooni teooria on modifitseeritud Eesti olukorra järgi ning just seda kasutatakse Eesti ühiskonna lõimumisstrateegiate ja arengukavade nurgakivina. Sellest tingitult tuli otsus kasutada integratsiooni mõiste sõnastamisel antud töö raames just akulturatsiooni teooriat.

John W. Berry teooria järgi akulturatsioonil on olemas neli erinevat hoiakut (1997: 9-11):

1. Assimilatsioon – enamusrahvuse keele ja kultuuri täielik omaksvõtt koos vastava identiteedimuutusega. Siinkohal ei peeta vajalikuks vähemusgrupi kultuuri ja identiteedi omapära säilimist.
2. Integratsioon – Eesmärgiks on kahte kultuuri kandva muulaskonna kujunemine. Vähemusgrupp läheneb põlisrahva kultuuriga, kuid samaaegselt säilitab oma identiteeti. Seetõttu gruppide vahel esineb nii sarnasusi kui ka erinevusi.

3. Separatsioon – akulturatsiooni vorm, mille puhul ei peeta vajalikuks kontaktide olemasolu põhivahusega. Elamine toimub paralleelselt ning teise poole keelest ja kultuurist vaadatakse mööda.

4. Marginalisatsioon – akulturatsiooni vorm, mille puhul määrav on aktiivne eristumine, vastandumine ja võitlus oma seisukohtade eest. Põhivahusega ei looda kontakte ning lisaks kaotatakse sidemeid oma rahvuskaaslastega (Berry, 1997: 9-11).

Nelja mainitud akulturatsiooni hoiakut võib käsitleda akulturatsiooni strateegiatena. Strateegiate põhimõtte seisneb tõdemuses, et erinevad grupid ning individid läbivad akulturatsiooni protsessi erineval moel ja kogevad seda subjektiivselt (Berry, 2005: 704). Strateegiate valik varieerub lähtuvalt indiviidi hoiakust ning käitumisest, mis on omalt poolt tingitud akulturatsiooni ehk kultuuridevahelise kontakti ja kultuurilise muutuse eesmärgist. Strateegiate valik ning kasutamise eesmärgid sõltuvad kahest küsimusest, mis puudutavad kõiki indiviide, kes on kogened akulturatsiooni. Küsimused puudutavad indiviidi hoiakuid oma grupikuuluvuse ning teiste gruppide suhtes (*Ibid.*). Oluline on millisel määral soovib individ säilitada oma kultuurilist identiteeti ja millisel määral tahab kontakteeruda teiste etnokultuuriliste gruppidega ning ühiskonnaga laiemalt (*Ibid.*).

John W. Berry kirjutab akulturatsioonist lähtudes indiviidi perspektiivist ning paneb indiviidi valikuid oma teooria keskele. Antud lähenemine on omane rohkem sotsioloogilistele ja antropoloogilistele uuringutele, kus kesksel kohal on indiviidi enesekohane määratlus. Antud töös autor kasutab samasugust lähenemist poliitikakujundamise tasandil. Kesksel kohale tõuseb seadusandja, kes jälgib akulturatsiooni protsessi kõrvalt ning üritab seda kujundada oma nägemusest lähtuvalt. Autor kasutab akulturatsiooni raamistikku kaardistamiseks Eesti parlamendierakondade positsioone lõimumispoliitika suhtes. Raamistiku kasutamise eesmärk on mõista, mis on ühe või teise erakonna nägemus ühiskonna akulturatsioonist ja millist strateegiat nad on valmis kasutama seadusandlikul tasemel.

Seadusandliku võimu esindajate akulturatsiooni strateegiate valik on siiski piiratud, kuna Euroopa Liidu ja Eesti õigussüsteemid kaitsevad vähemuste õigusi. Eesti riik on kohustatud tagama vähemustele võimaluse säilitada oma kultuurilist eripära (Pettai, 2002: 218). Just seetõttu Eesti integratsioonimudel näeb ette, et ühelt poolt mitte-eestlased õpivad selgeks eesti keele ja seeläbi suudavad osaleda võrdväärselt eestlastega

kohaliku ühiskonna elus. Teiselt poolt integratsioonimudel eeldab muulaste keelelis-kultuurilise eripära säilitamist (*Ibid.*). Just seetõttu rõhutab Mati Heidmets (1998: 248), et „integratsioon ei ole etnilise identiteedi muutus, integratsioon ei ole millegi kaotamine, vaid uute, tänapäeva Eestis toimetulekuks vajalike kvaliteetide omandamine“.

Nende alustalade põhjal on ilmunud esimene strateegiline dokument „Eesti riikliku integratsiooni lähtekohad“ (1995). 1998. aasta integratsioonipoliitika lähtekohad sätestavad ka visiooni integreeritud Eestist, mis ei ole suuremas osas kahekümne aasta jooksul muutunud. Integreerunud Eesti on riik, kus eestlased enam ei karda oma rahvusliku identiteedi ja kultuuriruumi kadumise pärast ning Eesti muulased aktsepteerivad oma kaks-kultuurset ja kaks-keelset rolli. Lisaks muulastel peab esinema kindlus oma tulevikuperspektiivide osas (Heidmets, 1998: 249). Tänapäevaks kartmine rahvusliku identiteedi ja kultuuriruumi säilitamise pärast esineb jätkuvalt, mis väljendub eestlaste hoiakutes ning avaliku ruumi diskursuses. Lisaks, paljud Eesti muulased ei ole omandanud ega aktsepteerinud oma kaks-kultuurset ja kaks-keelset rolli, mille põhjuseks võivad olla nii isiklikud valikud kui poliitilised otsused.

Tausta tutvustus

2.1 Eesti ühiskonna lõhestatuse ajaloolised põhjused

Geograafiline asukoht ja sõdade kulg on toonud Eesti aladele sajandite jooksul palju naaberrahvaid, kelle roll riigi ajaloos on olnud erinev. Vaatamata ülemvõimu muutusele, saksa aadolkonna või vene ametkonna tulekule, eestlaste osakaal tänapäeva Eestimaa territooriumil on olnud kompaktselt domineeriv kuni teise maailmasõja lõpuni. Iseseisvumise eel ja pärast ehk 19. sajandi lõpust kuni 1940. aastateni eestlaste osakaal on olnud 90% ringis (Hallik, 1998: 13).

Demograafiline olukord muutus drastiliselt pärast Eesti allutamist Nõukogude Liidule. Klara Hallik (1998: 14) kirjeldab toimunut Eestis pretsedenditu kolonisatsioonina, mis toimus ajaloos esmakordselt, ning mille eesmärgiks oli ühendada taasliitunud territooriumi impeeriumiga. Eesmärgi saavutamiseks oli tarvis muuta Eestimaa rahvastiku etnilist koosseisu (Hallik, 1998: 14). Ajavahemikus 1940-1989 eestlaste osakaal vähenes süstemaatiliselt (Eesti inimarengu aruanne, 1995: 30). Kõrge immigratsioon tase on viinud eestlaste osakaalu 88%-lt aastal 1940 kuni 61.5%-ni aastal 1989 (*Ibid.*).

Eestisse saabunud kontingent oli päritolu järgi paljurahvuslik, kuid etnilise jaotuse piir on olnud suures osas ühene: eestlased ja mitte-eestlased (Hallik, 1998: 15). Sisserändajate rahvuslik taust, nende vene keele oskus ja Nõukogude Liidu keeleline situatsioon on viinud olukorrani, kus uussisserändajad sattusid elama vene keele domineerivasse keskkonda. Antud asjaolust kujunes taasiseseisvunud Eesti Vabariigi suurim keelelis-kultuuriline väljakutse – eestikeelse ja venekeelse ühiskonna segmentide lõimumine (*Ibid.*).

Pärast iseseisvuse taastamist eestlaste ja muulaste vahelist olukorda saab iseloomustada terminina vaikne separatsioon ehk vaikne eristumine. Mati Heidmets kirjutab, et 1990. aastatel kujunes Eestis muulasparadigma erinevate tegijate ja jõukeskuste koostoimel (1998: 239). Muulasparadigma koosnes eri elanikkonnagruppide hoiakutest, kus muukeelne kogukond häiris eestlasi ning ka vastupidi (Kruusvall, 1997: 133). Eesti poliitikud peegeldasid ühiskonna hoiakuid avalikus ruumis ja valimisprogrammides. Järgnevalt, distantseeruv hoiak jõudis seadusandlikule tasemele kodanikkonna

piiritlemise raames. 1990. aastate eestikeelsed meediakanalid rääkisid domineerivalt eestlastest ning seetõttu jäi mulje, et muulasi Eestis polegi olemas (*Ibid.*). Muulaskonnale õnnestus saada meediasse vaid negatiivses alatoonis, kas tüli- või murealusena. Separatsiooni on süvendanud oma huvides ka Venemaa, kasutades selleks venekeelset inforuumi (*Ibid.*).

Mati Heidmets (1998: 242) võtab kokku eestlaste hoiakut järgmiselt: „kui sai jälle asju ise otsustada, tekkis paljudes peades küsimus: miks meie peaksime muretsema selle seltskonna pärast, kes meile vägivaldse riigikorra ajal kaela tulnud on, saagu ise hakkama“.

Ajalooliselt oluline on venekeelse elanikkonna eripära Eestis, mis on suuresti vähemuse hoiakute põhjuseks. Will Kymlicka (2000) toob välja, et 96% mitte-eestlasi peab Eestit oma koduks, kust nad ei kavatse lahkuda. See olukord erineb oluliselt tavalise immigrandi hoiakust. Just seetõttu see erineb tavaimmigrantide olukorrast teistes Lääneriikides. Venekeelne elanikkond asus elama Eestisse pärast teist maailmasõda ning ei pidanud end rahvusvähemuseks või immigrantideks. Nad olid Nõukogude Liidu kodanikud oma liidu territooriumil. Pärast Eesti iseseisvuse taastamist nad pidid harjuma rahvusvähemuse staatusega, mis tuli paljude jaoks üllatusena (Kymlicka 2000: 33).

Vello Pettai (1998: 261) arvates oli mitte-eestlaste olukord 1990. aastatel keeruline, kuna nad pidid leppima sisemiselt asjaga, mis on vastuolus nende pikaajalise kogemusega. Nõukogude Liidu lagunemist oli võimatu ette aimata. Kogu senisele kogemusele pidi tegema kannapöörde, et alustada uue seisundiga kohanemist uues riigis. Mitte-eestlased pidid leppima eestlaste poolt nende suhtes rakendatud meetmetega, mis olid ootamatud ja nende arvates ebaõiglased (Pettai, 1998: 261).

2.2 Integratsiooni protsessi kujunemine

1990. aastate lõpuks on Eesti ühiskonnas toimunud teatud arengud, mida lühidalt saab nimetada spontaanseks integratsiooni süvenemiseks (Lauristin & Vihalemm, 1997: 82). Selleks ajaks muulaskonna eestvedajad ei nõudnud enam kultuurilist autonoomiat või teise riigikeele seadustamist. Mitte-eestlased hakkasid arvestama reaalsusega ning vastavalt muutusid ka hoiakud (*Ibid.*). Eestlaste suhtumine oli muutumas paralleelselt. Petserimaa ja Narva-taguse tagastamisest ei räägitud enam tõsimeeli ning oli kadumas ka

illusioon mitte-eestlaste massilisest naasmisest kodumaale (*Ibid.*). Marju Lauristini ja Peeter Vihalemma (1997:83) väite kohaselt on Eesti üleminekuprotsessi areng jõudnud kultuurilise tasakaalu faasi, millega kaasnes ka rahvuslike meeleolude nõrgenemine. Inimesteni oli jõudmas arusaam integratsiooni vajalikkusest. Omariikluse tunne oli selleks ajaks piisavalt stabiilne ning samal ajal said eestlased aina enam aru, et venekeelse muulaskonnaga on kasulik läbi saada (Heidmets, 1998: 245).

Oluline läbimurre Eesti ühiskonna integratsiooni valdkonnas toimus 1998. aasta veebruaris, kui Mart Siimanni juhitud valitsus võttis vastu dokumendi „Eesti riikliku integratsioonipoliitika lähtekohad mitte-eestlaste integreerimiseks Eesti ühiskonda“ (1998). Enne seda Eesti suurim lõimumisprobleem seisnes visiooni puuduses. Termin „integratsioon“ oli avalikus ruumis üldtuntud ning aktiivselt kasutusel, kuid puudus selge siht ning laiapõhjaline kokkulepe, mis tagaks tõhusat ja eesmärgipärast tegutsemist (Heidmets 1998: 247). Integratsioonipoliitika lähtekohad deklareerisid, et riiklikes ja ühiskonnahuvides on spontaanse arengu asendamine selge strateegiaga, mille eesmärk on mitte-eestlaste integratsioon Eesti ühiskonda (*Ibid.*).

Eesti riikliku integratsioonipoliitika lähtekohad (1998) ei olnud siiski veel arengukava, kuna puudusid sõnastatud strateegiad ning prioriteetsed valdkonnad, kuhu oleks tarvis suunata ressursi Eesti ühiskonna lõimumise eesmärgil. Tekkinud olukord taasiseseisvunud riigi ühiskonnas oli esmakordne ja suures osas ka ainulaadne. Eestis puudus vajalik ekspertiis ja pädevus, et sõnastada probleemi lahendamise visiooni iseseisvalt. Antud asjaolu tõttu pidi kaasama rahvusvahelisi eksperte, millega Eestit aitas ÜRO (Heidmets 1998: 248).. Tänu sellele valminud dokument on aktuaalne ka täna, umbes 20 aastat hiljem. Kuigi mitmed sätestatud eesmärgid ei ole lõplikult saavutatud, Eesti liigub jätkuvalt paarkümmend aastat tagasi määratud suunas.

Eesti integratsioonipoliitika lähtekohade (1998) eesmärgid on määratud dokumendi 5. punktis:

- 1) Eestlaste hoiakute muutumine: „mitte-eestlased kui probleem“ suhtumine asendub „mitte-eestlased kui arengupotentsiaal“ suhtumisega.
- 2) Eesti keele oskus: eesti keel kui valdav suhtlemise keel ühiskonnas. Mitte-eestlaste eesti keele oskus paraneb järsult lähiaastatel.

- 3) Mitte-eestlaste kaasamine ühiskonnaellu ning nende kohanemine eesti kultuuriruumiga.
- 4) Mitte-eestlaste eraldatust tuleks vähendada. Eestlase ja mitte-eestlaste riigisisese mobiilsuse tõstmine.
- 5) Tulemuslik ja tõhus naturalisatsioon. Kodakondsuse määratlemine, et kõik Eestis sündinud lapsed areneksid kohusetundlikeks Eesti kodanikeks.
- 6) Mitte-eestlastest Eesti kodanike tuleks kaasata laiemalt seadusandliku ja täidesaatva võimu harudesse.

Lisaks, vastuvõetud dokument rõhutab, et integratsiooni tulemus ei tule etnilise indentiteedi muutumise arvelt, vaid eesmärgiks on mitte-eestlasi takistavate barjääride kaotamine, et tagada täisväärtuslik osalemine ühiskonnaelus. Dokumentis puuduvad arengukavale iseloomulikud jooned. Kirjeldatud punktid on üldsõnalised ning puuduvad eesmärkide täitmise tähtajad ja numbrilised lõppväärtused. Järgmine peatükk annab ülevaate kahekümne aasta jooksul ilmunud lõimumispoliitika arengukavade sisust ja tulemustest, mis kajastuvad monitooringutes ja uuringutes (Riigi Teataja I, 1998).

2.3 Kaks kümnendit lõimumise praktikast

Esimene riiklik programm „Integratsioon Eesti ühiskonnas 2000-2007“ algas ajal, kui integratsiooniprotsess ühiskonnas oli jõudnud kohanemise ja tolerantsuse faasi (2000:15). Programmi põhieesmärgid on jagatud kolme valdkonda, mis koosnevad omaette alameesmärkidest. Keelelis-kommunikatiivses osas on haridus, eesti keele oskus ja hoiakute muutumine ühiskonnas. Aastaks 2007 haridussüsteemist pidi kujunema peamine integratsiooni valdkond, milles koolipersonal on koolitatud tööks mitmekeelses keskkonnas, õppevahendid on ühtselt Eesti-kesksed ning muukeelse põhikooli vilistlasel pole keelelist või kultuurilist barjääri. Eesti keele oskus pidi paranema märkimisväärselt ning seitsme aastaga sellest pidi saama põhiline suhtluskeel ühiskonnas. Hoiakute osas muulased pidid kaotama probleemi staatuse ning muutuma ühiskonnas silmis arengupotentsiaaliks (Kultuuriministeerium, 2000: 17). Järgmine põhieesmärk on õiguslik-poliitilisest dimensioonist. Eesmärgiks on tulemuslik naturalisatsiooniprotsess, poliitiline pluralism ning mitte-eestlaste lojaalsus riigile. Viimane valdkondlik eesmärk on sotsiaal-majanduslik. Eesmärgiks on barjääride vähendamine tööturul, kolmandas

sektoris ja kultuuriloomes ning regionaalse isoleerituse vähenemine elanikkonna mobiilsuse tõstmise kaudu (Kultuuriministeerium, 2000: 18).

Riikliku programmi puuduseks on numbriliste lõpptulemuste puudumine. Sõnastatud on vaid suunad ja valdkonnad, milles otsustati tegutseda. Seetõttu tulemuste hindamine on raskendatud. Programmi lõpphindamisest selgub, et selle tulemusena aidati leevendada ühiskonna lõimumisprobleeme ning see on olnud tõhus ja vajalik kogu rakendamisperioodi jooksul. Programmi käigus laiendati keeleõppevõimalusi, eesti keele õpetamismetoodika sai parandatud ning õppevahendite kvaliteet on tõusnud. Samal ajal lõpphindamise dokumendis on märgitud, et püstitatud eesmärgid olid liialt ambitsioonikad ning seetõttu kõik mainitud eesmärgid ei olnud saavutatud. Põhjuseks on märgitud lõimumise keerulisus protsessina ning varasema kogemuse puudumine (Kultuuriministeerium, 2009: 6). Suureks eduks on peetud loodud keelekümblusprogramm, mida läbis 2007. aastaks 3983 last.

Eesti ajaloo esimene integratsiooni programm sätestas soovitud ühiskondlike arenguid aastani 2007. Just see aasta tõi olulisi muutusi vähemuspoliitika diskussiooni nii avalikus ruumis kui ka akadeemias. Eestini jõudis ülemaailmne majanduskriis, mis tekitas pingeid ka ühiskonnas. Piirideta optimism tuleviku suhtes asendus elanikkonna teadmatusega. 2007. aasta massirahutused seoses Nõukogude Liidu sõjamonumendi ümberpaigutamisega Tallinna kesklinnast tõi päevavalgusele etnilise konflikti, mis oli nähtamatu majanduskasvu ajal. Tulemuseks oli esimene vägivaldne mäss Eesti vabariigi iseseisvuse taastamise ajast. Just see sündmus elavdas poliitilist ja akadeemilist arutelu ühiskonna lõimumise seisust ja võimalikust arengust (Korts, 2009: 121). Avalikus ruumis domineeris arvamus, et tegu on eesrindliku julgeolekualase probleemiga, millega peaks tegelema võimalikult kiiresti.

2000. aastate lõpus hakkasid ilmuma uuringud, mis suunasid tähelepanu asjaolule, et venekeelse elanikkonna teine põlvkond Eestis on segregeerunud. Sellist käsitlust peegeldab näiteks Raivo Vetiku ja Jelena Helemäe (2011) juhendamisel ilmunud kogumik venekeelsest elanikkonnast Tallinnas ja Kohtla-Järvel. Autorite arvates põhjuseid on laias laastus kaks. Esiteks, Nõukogude Liit on pärandanud iseseisvunud Eestile regionaalset segmentatsiooni (venekeelse elanikkonna kompakte paiknemine Ida-Virumaal ja Tallinnas), venekeelseid linnaosi (Nõukogude ajal ehitatud

paneelilamurajoonid suuremates Eesti linnades) ja kaks paralleelsest koolisüsteemi (Vetik & Helemäe, 2011: 229). Teiseks põhjuseks olid Eesti poliitilised otsused pärast iseseisvuse taastamist. Poliitilise eliidi otsus teha Eestist tugev rahvusriik lõi olukorra, kus vähemalt avaliku sektori hierarhia oli korraldatud etnilisuse põhimõttel. See juhtus kuna paljudel venekeelsetel elanikel puudus Eesti kodakondsus. Etniliste suhete politiseerimine viis kahte erinevat kollektiivset mälu ja identiteeti ühiskonna lõimumise teema keskele. Dramaatiliseks tulemuseks oli statistiline fakt, mille järgi peaaegu poolte venekeelsete noorte seotus Eestiga oli nende enda hinnangul nõrk või väga nõrk (Vetik & Helemäe, 2011: 230). Etniliste eestlaste ja venekeelse elanikkonna kontakt toimus peamiselt avalikus ruumis, näiteks ühistranspordis ja klienditeenindamisel. Kontakt eraelus oli murettekitavalt puudulik. Lisaks, 2007. aasta rahutused on viinud hoiakute kriisini rahvusgruppide vahel. Austus teise etnilise gruppi suhtes oli langemas ning kohati esines ka hirm (Korts, 2009: 135).

Riikliku programmi formaadi tõhusus ning vajalikkus suunas kultuuriministeeriumit koostama ja rakendama arengukavasid järjepidevalt. Aastal 2008 ilmus dokument „Eesti lõimumiskava 2008-2013“, millest kujunes järgnevas kuueks aastaks Eesti lõimumispoliitika alus. Uus lõimumiskava on säilitanud varasema riikliku programmi põhieesmärke, kuid lisaks tulid numbrilised lõpptulemused, mida plaaniti saavutada aastaks 2013. Võrdluseks on lisatud eelmise arengukava lõppaasta andmed. Järgnevalt on toodud mõned tähtsamad numbrilised eesmärgid lõimumiskavast.

Lõimumiskava 2008-2013 täitmise lõpparuandes on toodud, et arengukava täitmiseks oli planeeritud finantsvahendeid *ca* 65 miljoni euro ulatuses, kuid tegelik rahastus tegevuste rakendamiseks piirdus *ca* 45 miljoni euroga (Kultuuriministeerium, 2014b: 7). Arengukava lõppaasta seisuga järgi situatsioon lõimumisvaldkonnas on hinnatud stabiilsena. Lõimumiskava rakendamine on olnud rahuldav ning mõned eesmärgid olid täidetud vaid osaliselt. Põhjuseks on majanduskriis ning kärbitud eelarve.

Vaatamata kolmandiku võrra kärbitud eelarvele, lõimumiskavas sätestatud 8 eesmärki 14-st said täidetud tervenisti, 2 olid täidetud osaliselt ning 4 jäid täitmata. Täitmata eesmärgid on seotud tööturuga ehk töötuse määraga ja materiaalse seisuga. Eesti keele oskuse poolest tasemeeksami keskmised tulemused on küll tõusnud ning enesehinnanguline oskus on samuti paranenud, kuid püstitatud numbrilised eesmärgid

jäid saavutamata. Lõpparuanne hinnangul eriti edukad olid ühise teabevälja saavutamise eesmärgid, naturalisatsiooniprotsess ja ühiskondlike hoiakute punktid (Kultuuriministeerium, 2014b: 12).

Tänase seisu järgi integratsiooni arengukava rakendamisega tegeletakse igapäevaselt. Kultuuriministeeriumi koduleht (2019) kirjeldab lõimumise meedet, mida kasutatakse toetamiseks „Lõimuv Eesti 2020“ arengukava eesmärkide saavutamist. Sihtrühmaks on määratud vähelõimunud Eesti elanikkond, kellest osa on kas sünnijärgsed vähelõimunud kodanikud või üle viie aasta Eestis seaduslikult viibinud isikud kas Eesti, määratlemata või muu riigi kodakondsusega. Enamik sihtrühma esindajatest elab Tallinnas ja Virumaal, 43% ja 35% vastavalt elanikkonna osakaalust.

Kultuuriministeerium (2019) koordineerib igapäevaselt nelja toetavat tegevust, milleks on 1) kättesaadava info pakkumine õppimisest, töötamisest ja sotsiaalsetest teenustest Eestis; 2) keeleõppe pakkumine A2, B1 ja B2 keelekoolituste ning keelekümbeluse klubide ja kultuuriklubi kaudu; 3) ühiskondlike pädevuste arendamine lõimumiskoolituste kaudu; 4) ühiskonna hoiakute kujundamine kultuuriteadlikkuse arendamise abil, kasutades meedia- ja teavitustegevusi. Kodulehel on sätestatud, et enamiku lõimumisalaseid tegevusi viib ellu Integratsiooni Sihtasutus. Täidesaatva võimuharu tasemel meetode toimimise eest vastutavad siseministeerium ja kultuuriministeerium. Mõne sätestatud valdkonna eest vastutab ka haridus- ja teadusministeerium ning sotsiaalministeerium.

2.4 Hetkeseis Eesti ühiskonna integratsioonis

Kultuuriministeeriumi Lõimumiskava 2008-2013 tulemustena vähendati määratlemata kodakondsusega isikute osakaalu Eestis 9%-lt aastal 2007 6,5%-ni aastal 2014. Perioodil 2008-2013 tehti palju edusamme eesti keele oskuse parandamisel inimeste hulgas, kelle emakeel ei ole eesti keel, sealhulgas jätkus eestikeelse aineõppele üleminek muu õppekeelele gümnaasiumides ning kasvas ka keelekümbeluse programmi populaarsus. Lisaks viidi ellu keeleõppeprogramme täiskasvanutele, käivitati keeleklubide töö ja pakuti tasuta eesti keele kursuseid, järjepidevalt kasvas eestikeele tasemeeksami sooritanute osakaal. Positiivsemaks on muutunud eestlaste hoiakud teiste rahvaste kaasamise suhtes, ent uuringutest tuleb esile eestlaste jätkuvalt tõrjuv hoiak teiste rahvaste esindajate suhtes (Kultuuriministeerium, 2014b: 6).

Lõimumispoliitika on olnud Eestis osaliselt tõhus ning tänu sellele mitmed arengud on juba toimunud. Siiski teatud tendentsid suunavad mõtlema uute sammudele. Eesti püsielanike hulk, kellel puudub Eesti kodakondsus (u 15% Eesti elanikest) on vähenenud viimasel aastakümnel, kuid viimastel aastatel vähenemine on näidanud stabiliseerumise märki (Kaldur et al., 2017: 18). Peapõhjuseks on nimetatud asjaolu, et Eesti kodakondsuse puudumine ei takista Eestis elamist ning on suurenenud ka nende hulk, kes pole huvitatud valimistest ja poliitilisest elust ning seega ei soovi pingutada kodakondsuse saamise nimel. Ka kõrghariduse kättesaadavuse kontekstis esineb jätkuvalt probleeme. Integratsiooni monitooringust lähtudes pälvib ligipääs kvaliteetsele kõrgharidusele Eestis siiani mitte-eestlaste seas palju kriitikat. Huvitaval kombel monitooringu autorid pakkuvad lahenduseks inglisekeelsete õppekavade tutvustamist vene noorte seas, mitte parema eestikeelse keskhariduse võimaldamist suurendamaks vene noorte võimalusi Eesti kõrghariduse maastikul ning tööturul (Kaldur et al., 2017: 39).

Eestis on uuritud ka sotsiaalmajandusliku ja etnilist segregatsiooni, mis on iseseisvuse taastamise ajast ainult suurenenud. Tallinnast on näiteks kujunenud Kesk- ja Ida-Euroopa riikide seas üks enim segregeerunud linn, kus sotsiaalmajandusliku ja etnilise segregatsiooni mustrid kattuvad aina rohkem. Venekeelne vähemus omab keskmiselt madalamat sissetulekut ning sellest lähtuvalt valib endale elamiseks odavamad kinnisvara konkreetsetes linnaosades. Osaliselt seetõttu eestlaste ja venekeelse vähemuse kokkupuude on Tallinnas vähenenud (Kratovitš, 2016: 26).

Viimase Eesti inimarengu aruandest saab järeldada, et rahvuslik segregatsioon esineb ka tööturul. Töökohtade kvaliteet ning sinna koonduva töötajaskonna koondumine on seotud eelkõige rahvusega. Eestlaste tööturu segmenti kontekstis on tegemist parimate karjäärivõimaluste, kõrge palga väljavaatega ning väiksema töötuse ohuga teiste segmentidega võrreldes. Peamine probleem seisneb juurdepääsus nn eestlaste segmenti (Saar & Helemäe, 2017).

Kui varasemad lõimumise arengukavad keskendusid enim eesti keele rollile integreeruvate gruppide igapäevases elus, siis kõige uuema arengukava järgi kesksel kohal on kontakt eestlaste ja vähemusgruppide vahel ning ühtse info- ja füüsilise ruumi loomise edendamine (Kultuuriministeerium, 2014b: 15).

Ühtse ruumi loomise võimalik lahendus on ekspertide arvates koolireform, mis paneks õppima eesti ja vene emakeelega lapsi koos ühes koolimajas (Pärismaa, 2015). Sarnast arvamust on avaldanud ka Eesti Vabariigi siseminister Katri Raik (2018) ja Integratsiooni Sihtasutuse juht Irene Käosaar (2018). Koosõppiva koolisüsteemi loomisest on räägitud ka varem, kuid võimukoalitsioon ei suutnud kordagi kokkuleppele jõuda, mis on autori meelest oluline takistus. Sellest lähtudes autoril kujunes soov uurida kuidas parlamendierakondade liikmed näevad integratsiooni ning mis on nende visioon ühtse ruumi loomisest, sest laiapõhjaline lõimumispoliitika eeldab seadusandliku võimu kaasamist.

3. Metoodika

3.1 Analüüsi taust

Käesolev töö uurib kuivõrd toetavad Eesti seadusandliku võimu esindajad ühiskonna lõimumist. Autor analüüsib parlamendierakondade Riigikogu valimisprogramme integratsiooni arengukava rakendamise perioodil. Analüüsi käigus valimisprogramme võrreldakse nii omavahel kui ka viimase riikliku integratsiooni arengukavaga Lõimuv Eesti 2020. Võrdleva analüüsi aluseks on võetud John W. Berry akulturatsiooni teooria.

Riigikogu erakondade integratsioonipoliitika suuna uurimise põhjuseks on puudujäägid lõimumise arengukavade täitmises. Eesti integratsioonipoliitika kultuuriministeeriumi eestvedamisel on olnud aastate jooksul järjepidevalt edukas, mis kajastub arengukavade mitmete eesmärkide saavutamises. Viimasena ilmunud Eesti ühiskonna integratsiooni monitooring toob välja, et teisest rahvusest eestimaalaste eesti keele oskus paraneb prognoositud tempos, neli viiest Eesti elanikust kannab keskmise ja suure tugevusega riigiidentiteeti ning suur osa uussisserändajatest on Eesti eluga hästi kohanenud (Kaldur et al., 2017: 99). Siiski on selge, et mõnes teises valdkonnas lõimumise indikaatorid on tagasihoidlikumad ning soovitud arengud seni ei toimunud. Eesti tööturul esineb ebavõrdsus, mis kajastub palgas ja töötuse määras ning teisest rahvusest eestimaalaste positsioon on eestlastega võrreldes halvem. Eestlased ja muust rahvusest elanikud elavad ning töötavad suurel määral oma keeleruumis ning kontakt gruppide vahel on puudulik. Kuigi Eesti kodakondsuse omandamine näitas aastate jooksul kasvutendentsi, siis viimasel ajal soov omandada kodakondsust oli languses ning määratlemata kodakondsusega isikute arv on näidanud stabiliseerumise märki (*Ibid.*).

Uurimisvahemikuks on võetud kõige uuema integratsiooni arengukava Lõimuv Eesti 2020 rakendamise periood (2014-2020). Seni on Eestis olnud kolm integratsiooni arengukava ning üks integratsioonipoliitika lähtekohade dokument. Kõik neli dokumenti on riikliku tähtsusega ning on kinnitatud Vabariigi Valitsuse poolt. Riigikogu kantselei hinnangul Riigikogu roll arengukavade täitmises on ebamäärane ning parlamendi pädevust strateegilises planeerimises tuleks üle vaadata. Seni Riigikogu on olnud aruteluareeniks, kus liikmed ja fraktsioonid said väljendada oma arvamust arengukavade kohta ning mõned strateegilised dokumendid olid esitatud eelnõuna, et saada Riigikogu heakskiitu (Kangur, 2013: 2).

Kõik senised integratsiooni arengukavad olid vastu võetud Vabariigi Valitsuse poolt. Kuid Riigikogu roll on siiski oluline, kas valitud erakondade mandaatide arvu ning valitsuse moodustamise poolest või teemavaldkonda juhtivast kultuuriministri erakondlikust kuuluvusest ning maailmavaatest. Sellest lähtuvalt Riigikogu koosseis võib soodustada või takistada lõimumispoliitika edendamist. Käeoleva töö analüüs on veelgi aktuaalsem, kuna tänava hakati koostama uue riikliku lõimumiskava perioodiks 2021-2030 (Kultuuriministeerium, 2018). Lõimumiskavas võivad kajastuda uue Riigikogu koosseisu, uue valitsuse või kultuuriministri seisukohad.

Uurimisvahemikku jäävad 2015. ja 2019. aastate Riigikogu valimised, mille käigus on erakonnad sõnastanud oma poliitikaid ning kajastanud neid oma valimisprogrammides kirjalikus vormis. Analüüsi fookuses on ainult need erakonnad, mis ületasid valimiste käigus valimiskünnise ning seeläbi suutsid mõjutada Eesti seadusandliku võimuharu ning arengukavade täitmist oma seisukohtade ja maailmavaatega. Valimisprogrammide seisukohad on jaotatud analüüsi käigus neljaks lähtudes akulturatsiooni teooriast: integratsiooniks, assimilatsiooniks, separatsiooniks või marginalisatsiooniks.

3.2 Valim ja meetod

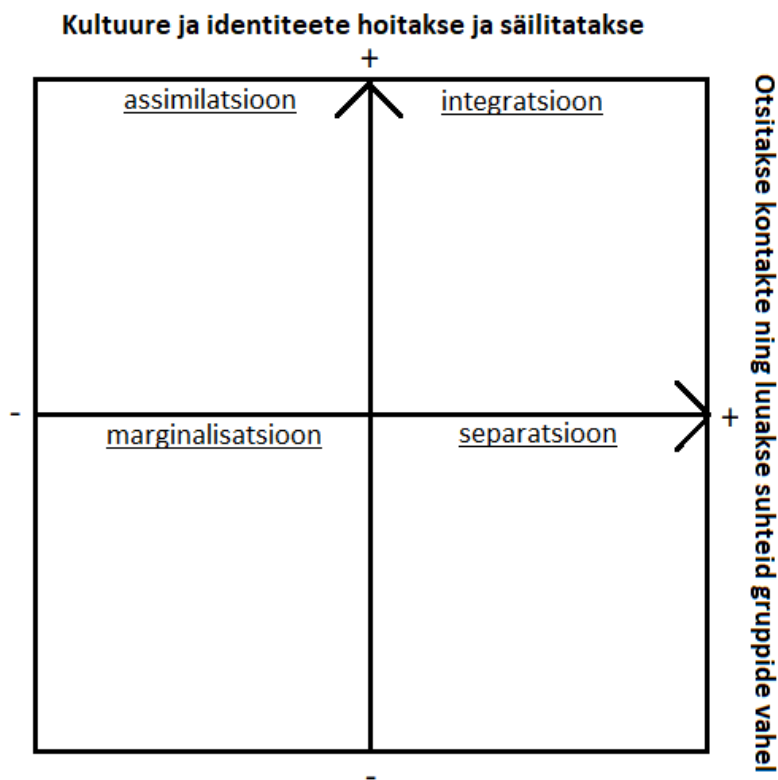
Selleks, et mõista millised on parlamendierakondade seisukohad integratsioonipoliitika suhtes Lõimuv Eesti 2020 arengukava rakendamise ning uue arengukava koostamise ajal, on autori fookuses 11 allikat, millest 6 on 2015. aasta Riigikogu valimisprogrammid ning 5 on 2019. aasta valimisprogrammid. 2015. aastast on võetud Keskerakonna, Reformierakonna, Isamaa ja Res Publica Liidu, Sotsiaaldemokraatliku erakonna, Eesti Konservatiivse Rahvaerakonna ning Vabaerakonna programmid. 2019. aasta valimis esinevad kõik mainitud erakonnad, kuid puudub Vabaerakonna programm, kuna erakond ei suutnud ületada valimiskünnist.

Võrdluseks on võetud Lõimuv Eesti 2020 arengukava. Analüüsi käigus autor võrdleb erakondade valimisprogrammide ning arengukava sisu ning annab neile hinnangu akulturatsiooni teooriast lähtuvalt.

Uurimismeetodina kasutab autor kvalitatiivset sisuanalüüsi, mis võimaldab valimisprogrammide ning arengukava sisu süstemaatilist analüüsimist ning sisu tähenduse uurimist. Antud meetod oli valitud, kuna sisuanalüüs võimaldab keskenduda

analüüsitud tekstide peamistele tähendustele, kuid samal ajal saab olla tundlik ja täpne ning seeläbi pöörata tähelepanu harva esinevatele nähtustele tekstides (Kalmus, Masso & Linno, 2015).

Analüüsi teostamisel kasutab autor deduktiivset meetodit, kuna aluseks on John W. Berry akulturatsiooni teooria ning töös esineb konkreetselt sõnastatud uurimisküsimus. Järgmises peatükis on kajastatud analüüsikategooriad. Tegu on horisontaalse analüüsiga, kuna samaaegselt analüüsitakse mitut juhtumit ning eesmärgiks on juhtumite võrdlemine (Kalmus, Masso & Linno, 2015). Sellest lähtudes autor tegeleb ka tüpoloogiate loomisega, mille käigus valimisprogrammide ja arengukava sisu omadused on võrreldud kahemõõtmelise maatriksi abil, mis on kajastatud joonisel 1.

Joonis 1. Neli akulturatsiooni strateegiat, tuginevalt kahele teemale: etnokultuurilises grupis ja ühiskonnas üldiselt. Allikas: Berry, 2005: 705.

Maatriksi koostamise aluseks on kaks teemat, mis puudutavad kõiki akulturatsiooni protsessis osalevaid indiviide. Teemad põhinevad indiviidi suhtumise erinevustel oma ühiskonna gruppi ning teiste gruppide suhtes. Esimese teema põhiküsimuseks on soov säilitada oma kultuuri ja identiteeti. Teise teema põhiküsimus seisneb soovis olla

kontaktis ning osaleda ühiskonnaelus laiemalt koos teiste gruppidega (Berry, 2005: 704). Need kaks teemat võivad varieeruda lähtuvalt väljendatud soovide tugevusest. Variatsiooni kajastamiseks esinevad bipolaarsed teljed, kus pluss tähistab soovi esinemist ning miinus soovi puudumist. Paiknemine bipolaarsel teljel sõltub esineva soovi tugevusest.

John W. Berry koostatud maatriks akulturatsiooni strateegiatest on kohandatud antud töö jaoks, et kategoriseerida ning võrrelda Eesti parlamendierakondi lähtudes nende seisukohtadest ning eelistatud akulturatsiooni strateegiatest. Parlamendierakonnad on paigaldatud maatriksile tulemuste analüüsi osas joonisel 4., lähtudes sisuanalüüsist ja valimisprogrammide kodeeritud sisust.

3.3 Kodeerimine

Valimisprogrammide sisu uurimiseks kasutab autor deduktiivset meetodit, mis tugineb akulturatsiooni teooriale. Deduktiivse meetodi rakendamisest on tingitud analüüsikategooriate sõnastamine, mis on samaaegselt ka teoriast tulenevad koodid. 4 analüüsikategooriat on kajastatud tabelis 1.

Berry raamistik			
		Kultuuride säilitamine: Kas indiviidi omadused ja identiteet on käsitletud väärtusena?	
		Jah	Ei
Kontaktipõhine osalus: Kas vähemuse kontakt ning side ühiskonnaga laiemalt on käsitletud väärtusena?	Jah	integratsioon	assimilatsioon
	Ei	separatsioon	marginalisatsioon

Tabel 1. Berry raamistik. Allikas: Nandy & Platt, 2015: 23.

Analüüsi teostamiseks kasutab autor Berry raamistiku, mille käigus rakendab valimisprogrammi seisukohtade kvalitatiivset analüüsi. Järgnevalt autor kategoriseerib seisukohti vastavalt nelja koodi alla, milleks on integratsioon, assimilatsioon, separatsioon või marginalisatsioon. Kodeerimise aluseks on kaks mõõdet. Esiteks, kas

valimisprogrammis esinev seisukoht käsitleb gruppidevahelist kontakti ja vähemuse sidet ühiskonnaga väärtusena ning toetab kontakti edendamist. Teiseks, kas valimisprogrammi seisukoht käsitleb üksikindiviidi omadusi ja kultuurilist identiteeti väärtusena ning toetab kultuuride säilitamist. Seisukohad on kodeeritud lähtudes jaatavatele või eitavatele vastustele toodud küsimustele. Kodeerimise aluseks on autori subjektiivne hinnang kahe toodud küsimuse raames, mis on samaaegselt analüüsi nõrkus.

Kodeerimine on struktureeritud lähtudes valdkondadest, mis on kasutatud integratsiooni edukuse mõõtmiseks Eesti ühiskonna integratsiooni monitooringutest ning on samaaegselt otseselt seotud seadusandliku võimu pädevustega, mistõttu kajastuvad läbivalt valimisprogrammides. Sellele baasile tuginev raamistik on järgnev:

- 1) Kodakondsus ja poliitiline osalemine,
- 2) Haridus,
- 3) Tööturg,
- 4) Keelteoskus ja keelte kasutamine,
- 5) Meediakasutus ja infoväli,
- 6) Uussisserändajad.

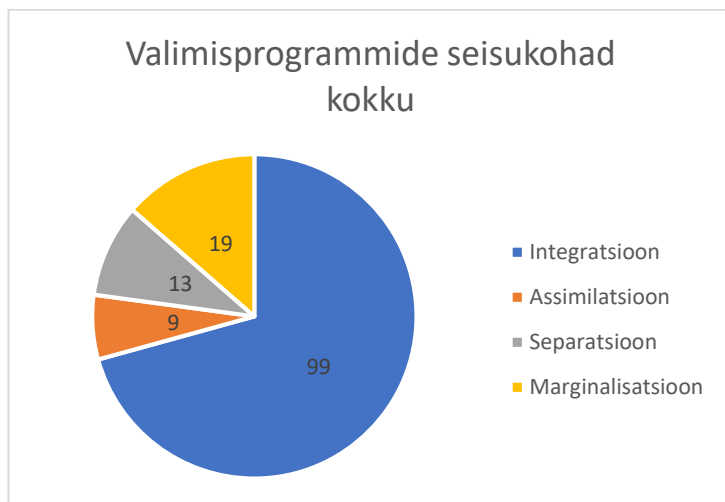
Iga struktuuri tasandi alla on lisatud neli erinevat koodi: „integratsioon“, „assimilatsioon“, „separatsioon“ ja „marginalisatsioon“, mis kajastavad valimisprogrammi seisukoha hinnangulist sisu iga tasandi kontekstis. Kodeerimise tulemustega saab tutvuda töö järgmises peatükis ning kodeerimistabeli kaudu (vt. Lisa 1.). Erakonnad olid paigutatud kodeerimistabeli skeemi kuvamise järjekorras, kuna see ei avaldanud analüüsile mingit mõju.

4. Valimisprogrammide analüüs

4.1 Ülevaade andmetest

Antud peatükk esitab ülevaadet valimisprogrammide kodeerimisest ning analüüsi tulemustest. Esimene osa vaatab valimisprogrammidele laiemalt ning selgitab milline on nende üldine taust lähtuvalt akulturatsiooni teooriast. Fookuses on akulturatsiooni strateegiate valik ning integratsiooni valdkonnad, mis leidsid kajastuse valimisprogrammides. Tulemuste teine osa vaatleb erakondi eraldiseisvalt ning paigutab neid John W. Berry akulturatsiooni raamistikku lähtudes valimisprogrammide analüüsist.

Teksti analüüsimisel selgus, et valimisprogrammides kajastuvad parlamendierakondade seisukohad toetavad valdavalt integratsiooni Eesti ühiskonna akulturatsiooni strateegiana. Kokku 11. valimisprogrammis esines 140 seisukohta, mis puudutasid kultuuridevahelist kontakti ühel või teisel määral. Integratsioonile viitavaid seisukohti oli kokku 99. Samuti joonisel 2. on näha, et marginalisatsioonile viitavaid punkte oli kokku 19, millele järgnesid separatsiooniga seotud seisukohad. Kõige vähem mainiti punkte, mis viitasid assimilatsioonile.

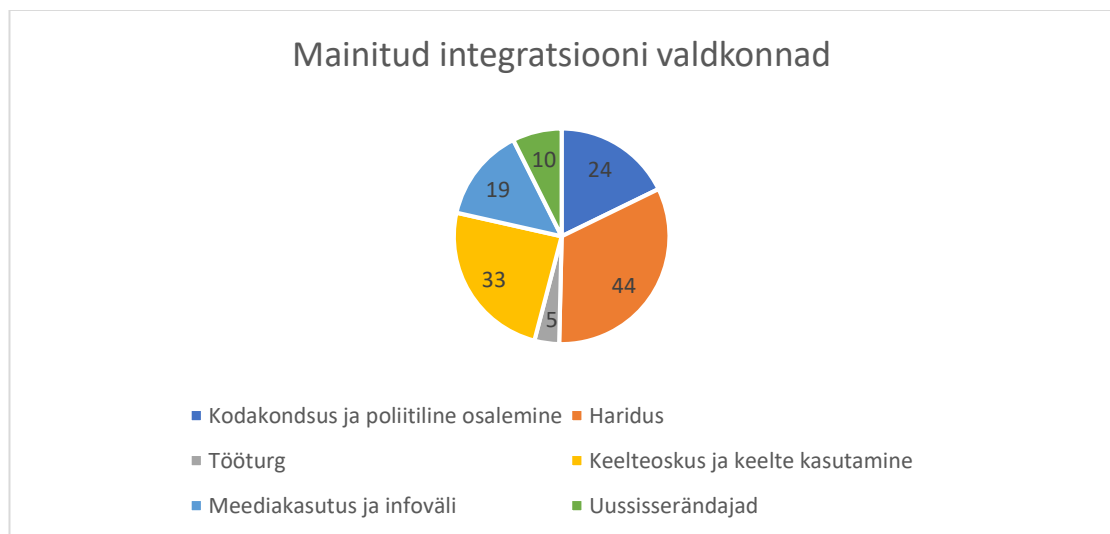
Joonis 2. 2015. ja 2019. aasta valimisprogrammide seisukohad kokku. Allikas: Aleksei Jašin

Valimisprogrammide seisukohti oli kohati raske hinnata ja kategoriseerida, kuna paljud punktid eraldiseisvalt ei andnud mõista sisu täielikult. Näiteks Eesti keelelis-kultuurilist identiteeti loomise toetavad punktid, nagu tasuta eesti keele kursused, viitavad selgelt keelelisele integratsioonile, kuid ilma vähemuskultuuri toetamiseta ja säilitamiseta sama punkt võib viidata ka assimilatsioonile. Antud olukorras autor tugines oma teadmistele

valdkonnast ning valimisprogrammi sisule üldiselt. Niisiis valimisprogrammid ja erakonnad, mis rõhutasid oma seisukohtades ainult Eesti keelelis-kultuuriliste pädevuste arendamist, kuid jätsid mainimata kultuurivähemuste õiguste ja võimaluste arendamist, olid hinnatud kui assimilatsioonile viitavad seisukohad.

Analüüsi käigus selgus millised lõimumisega seotud valdkonnad leidsid enim kajastust parlamendierakondade valimisprogrammides. Tulemusi saab näha joonisel 3. Selgus, et kõige rohkem esines valimislubadusi seoses võimalustega haridusmaastikul ning eesti keele õppimisega. Hariduse osas valimisprogrammides esines domineerivalt seisukohti eesti keele ja kultuuri õppimisest lasteaias, põhikoolis või muul haridusastmel. Harvemini esinesid seisukohad õpetajate kultuuriteadlikkuse ja keeleoskuse parandamisest ning vähemusrahvuste pühapäevakoolide toetamisest. Mitmes valimisprogrammis oli mainitud venekeelse hariduse järkjärguline sulgemine üle Eesti. Keelteoskuse ja keelte kasutamise puhul esines enim seisukohti tasuta eesti keele õppe võimaldamisest.

Joonis 3. Integratsiooni valdkondade jaotus erakondade valimisprogrammides. Allikas: Aleksei Jašin

Veidi vähem populaarsed on olnud kodakondsuspoliitilised ja meediakasutust puudutavad seisukohad. Kodakondsuse ja poliitilise osalemisega seotud seisukohad puudutasid naturalisatsiooni protsessi toetamist tasuta koolituste ja kodanikuhariduse abil. Samuti esines konservatiivsemat joont näiteks seoses naturalisatsioonikvootidega või valimisõiguse tingimuste karmistamisega kohalikel valimistel. Meediakasutuse ja

infovälja puhul toonitati võitlemist Eesti suhtes vaenulike propagandakanalitega ning eestimeelse inforuumi laiendamist vene ja inglise keeltes.

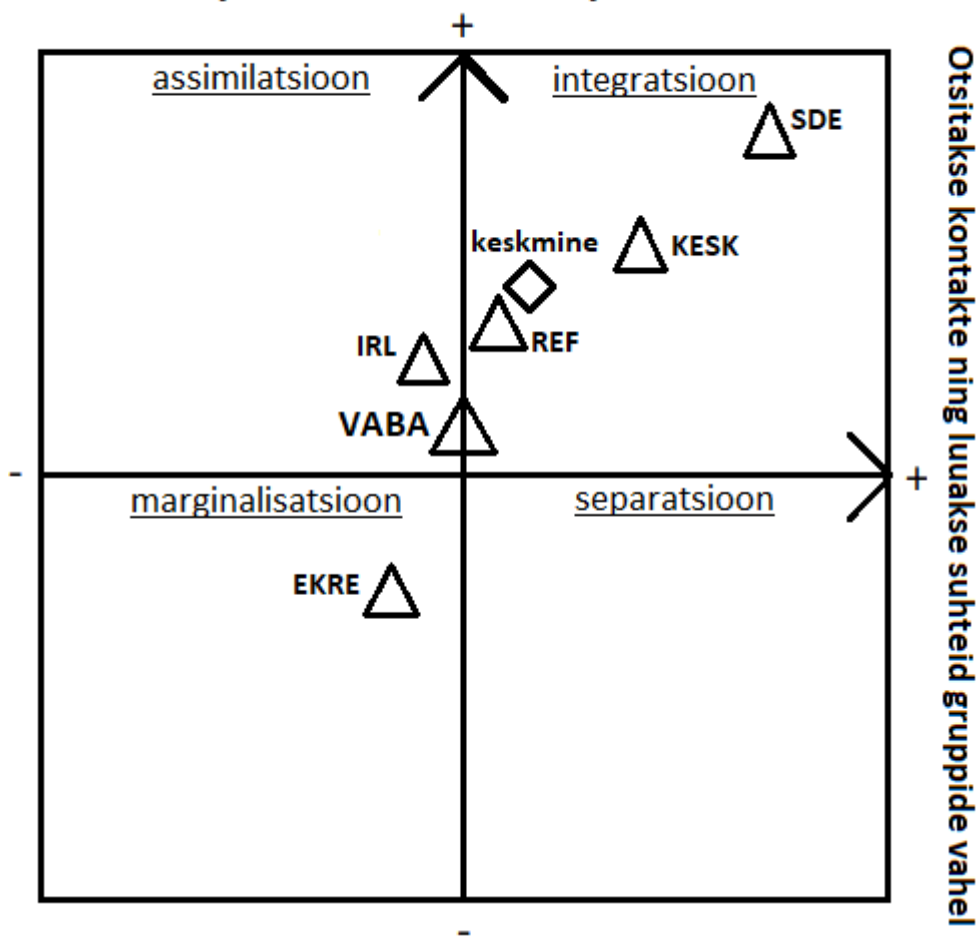
Tööturgu puudutavad seisukohad oli kajastatud vaid osaliselt, kui räägiti võrdsetest võimalusest ning võrdsest kohtlemisest tööturul. Samuti vähesed punktid olid pühendatud uussisserändajate. Need seisukohad olid peamiselt konservatiivsed ning tõrjuvad. Näiteks lubati kehtestada sisseränne piirarvu või peatada sõjapõgenike saabumist Eestisse ja saata olemasolevad põgenikud tagasi kodumaale.

Positiivseks võib hinnata integratsiooniga seotud seisukohtade domineerivat enamust kõigis valimisprogrammides kokku. Negatiivne on ebaühtlane tähelepanu erinevate integratsiooni valdkondade suhtes. Eesti lõimumispoliitika parteide seisukohast on liiga eesti keele keskne. Kõige rohkem punkte oli seotud keele omandamisega ning need valimisprogrammi punktid puudutasid kõiki vanusegruppe. Lähtudes integratsiooni monitooringust, eesti keele oskus areneb stabiilselt ja ootuspäraselt ning enam tähelepanu vajavad teised valdkonnad. Tööturu ebavõrdsus ja segmenteeritus keele põhjal peaks olema rohkem valimisprogrammide fookuses, kuna just see punkt on välja toodud kui lõimumispoliitika puudujääk. Samuti enim tähelepanu võiksid pälvida kodakondsuspoliitika punktid, kuna just see on monitooringute hinnangul probleemne valdkond.

4.2 Eesti erakonnad akulturatsiooni strateegiate raamistikus

Antud peatükis autor käsitleb parlamendierakondade profiile ning kategoriseerib neid akulturatsiooni raamistiku abil. Aluseks on valimisprogrammide kodeerimistulemused (vt. Lisa 1.). Üldine trend on olnud sarnane, välja arvatud Sotsiaaldemokraatliku erakonna ning Eesti Konservatiivne Rahvaerakonna puhul. Esimese puhul esines ülekaalukalt punkte seoses integratsiooniga, teine ei peegeldanud integratsiooni strateegiat üldse, kuid esinesid mitmed marginalisatsioonile viitavad punktid. Ülejäänud erakondade puhul olid esikohal integratsioonile viitavad seisukohad, kuid esines mõõdukalt kõiki muid akulturatsiooni hoiakuid. Analüüsi tulemuste visualiseerimist saab näha joonisel 4. Joonisele on paigaldatud autori hinnanguline erakondade keskmine tulemus, mis mõõdukalt peegeldab integratsiooni hoiakut.

Kultuure ja identiteete hoitakse ja säilitatakse

Joonis 4. Eesti parlamendierakonnad Berry akulturatsiooni raamistikus. Allikas: Aleksei Jašin.

Sotsiaaldemokraatliku erakonna paiknemine kaugel paremas nurgas viitab selgele toetusele integratsioonile vähemalt 2015. ja 2019. aastate Riigikogu valimisprogrammide põhjal. Valimisprogrammides esinesid eraldiseisvad peatükid, mis keskendusid rahvusvähemustele ja lõimumisele. Kodeerimistulemustest selgub, et Sotsiaaldemokraatide valimisprogrammis esines 49 integratsioonile viitavaid punkte ning 2 punkti separatsiooni hoiakuga. Erakonna üldine profiil üldjoontes vastab vasakpoolse sotsiaaldemokraatlikule ideoloogiale, mis selgelt pooldab sotsiaalliberalismi. Erakonna taust ning integratsiooni strateegiate pooldamine on omalt poolt väga loogiline.

Järgmine erakond, mis paikneb selgelt integratsiooni lahtri keskel on Keskerakond. Kodeerimisest selgus, et Keskerakonna valimisprogrammid sisaldavad 25 integratsioonile ning 4 separatsioonile viitavaid seisukohti. Erakonna ideoloogiline profiil on vasaktsentristlik ning valdav osa erakonna valijatest on venekeelsed eestimaalased,

mis annab neile osaliselt etnilise erakonna staatust. Eesti ühiskonna venekeelse segmendiga seotud teemad on olnud läbivalt Keskerakonna põhiküsimused. Nendeks on peamiselt liberaalne kodakondsuspoliitika ning eraldiseisev venekeelne kool. Autor eeldas, et Keskerakond toetab rohkem separatsioonile viitavaid hoiakuid nagu kultuuriautonoomia või eraldatud venekeelne koolisüsteem. Analüüsi käigus aga selgus, et mainitud seisukohtade osakaal ei olnud märkimisväärne.

Analüüsi tulemusena integratsiooni lahtrisse jäi ka Reformierakond, ent tema positsioon asub täpselt assimilatsiooni kasti piiri juures. Reformierakonna valimisprogrammides oli 13 integratsioonile, 4 assimilatsioonile ning 4 marginalisatsioonile viitavaid seisukohti. Reformierakond on olnud majandusliku liberalismi pooldaja, kuid rahvuspoliitikat puudutavates küsimustes on olnud traditsiooniliselt konservatiivsem. See joon kajastub Reformierakonna soovis hoida kodakondsuse taotlemise standardeid kõrgel ning viia läbi koolireformi, mille eesmärgiks on vene koolide eestistamine. See profiil kajastus ka teostatud analüüsis.

Endine Isamaa ja Res Publica liit jäi kergelt assimilatsiooni lahtrisse, mille põhjuseks on valimisprogrammi konservatiivsemad punktid. Isamaa valimisprogrammides oli 10 integratsioonile, 2 assimilatsioonile, 7 separatsioonile ning 5 marginalisatsioonile viitavaid seisukohti. Isamaa on rahvuslik konservatiivne erakond, mis samaaegselt toetab liberaalsemat majanduspoliitikat. Mõõdukas rahvuskonservatiivne joon oli tuvastatud akulturatsiooni puudutavates valimisprogrammide seisukohtades ning peegeldus analüüsi tulemustes.

Eesti Vabaerakonna puhul autor analüüsis ainult 2015. aasta valimisprogrammi, mille sisu oli tagasihoidlik. Eraldiseisvalt oli sõnastatud lõimumispoliitika 2 mainitud punktiga, mis viitasid integratsioonile. Erakonnal ei ole selgelt eristuvat ideoloogiat ning profiili võib hinnata kui konservatiivset liberaalset, lähtudes valdkonnas. Erakonna prioriteediks on olnud otsedemokraatia ning spetsiifilisemad valimislubadused neid ei eriti huvitanud.

Akukuratsiooni raamistiku marginalisatsioonile raamistiku on jäänud Eesti Konservatiivne Rahvaerakond. EKRE valimisprogrammides esineb 0 integratsioonile, 3 assimilatsioonile ning 10 marginalisatsioonile viitavaid seisukohti. Ideoloogilise profiili poolest EKRE on populistlik paremäärmuslik ning see selgelt kajastub nende valimisprogrammides. Uussisserändajate suhtes ollakse tõrjuvad. EKRE seisukohal sisserändele ja

naturalisatsioonile oleks tarvis kehtestada kvoote ning kohalikud vähemusrahvused peaksid suuremal määral omandama Eesti identiteedile omapäraseid jooni.

4.3 Tulemus

Parlamendierakondade valimisprogrammide kvalitatiivne sisuanalüüs osutus subjektiivselt hinnanguliseks ning mingil määral sõltus autori hoiakutest ja varasematest teadmistest. Siiski analüüsi tulemused on kooskõlas erakondade ideoloogiliste profiilidega ning nende paiknemine akulturatsiooni raamistikus on seeläbi põhjendatud.

Kõik Eesti parlamendierakonnad kokku keskenduvad oma valimisprogrammides integratsiooni strateegiale üpris palju, kuid esineb selge ebavõrdsus erakondade vahel. Sotsiaaldemokraatliku erakonna ning Keskerakonna valimisprogrammides on oluliselt rohkem integratsioonile viitavaid punkte, kui igal teisel erakonnal. EKRE ei kajasta integratsiooni hoiakut üldse ning Isamaa teeb seda väikesel määral.

Valimisprogrammide analüüsimine põhines kodeerimisele valdkondade kaupa. Kodeerimise struktuur oli võetud lähtuvalt integratsiooni monitooringu ning arengukava valdkondadest, milleks olid kodakondsus, haridus, tööturg, meediakasutus, keelteoskus ja uussisserändajad. Analüüsi struktuur on otseselt seotud Lõimuv Eesti 2020 arengukava sisuga ning seetõttu saab öelda, et analüüsi raamistikust lähtuvalt integratsiooni hoiaku pooldajad toetavad enim lõimumiskava. Parlamendierakondade valimisprogrammide põhjal kõige enam toetavad lõimumiskava täitmist Sotsiaaldemokraatlik erakond ja Keskerakond ning kõige vähem EKRE ja Isamaa.

Valimisprogrammid võivad kajastada erakondade üldiseid hoiakuid ning maailmavaateid. Siiski see on vaid väike osa parteipoliitikast ning seadusandliku võimuharust. Valimisprogrammid ei pruugi ennustada koalitsioonilepingute, esitatud seaduseelnõude või Riigikogu fraktsioonide hääletamist. Seetõttu antud töö tulemused on piiratud ulatusega ning ei pruugi ennustada suuremat osa erakondade käitumisest poliitmaastikul. Siiski töö andis head ülevaadet parlamendierakondade lõimumispoliitika seisukohtadest ning üldised suunad ja mustrid on selle põhjal tuvastatud.

Uurimistöö eesmärgiks oli uurida kuivõrd toetavad Eesti parlamendierakonnad Lõimuv Eesti 2020 arengukava täitmist. Analüüsi käigus selgus, et erakondade seisukohad lähtuvalt akulturatsiooni raamistikust kokkuvõtvalt toetavad mõõdukalt integratsiooni

strateegiat. Samuti selgus, et erakonnad on polariseeritud valimisprogrammide põhjal. Sotsiaaldemokraatliku erakonna ja Keskerakonna valimisprogrammid peegeldasid ülekaalukalt integratsiooni akulturatsiooni strateegiana. Sellest lähtuvalt just need parlamendierakonnad toetavad oma seisukohtades enam Lõimuv Eesti 2020 arengukava täitmist. Väiksemal määral esines integratsiooni strateegiat toetavaid seisukohti Reformierakonna, Isamaa ja Vabaerakonna programmides. Lisaks nendes valimisprogrammides oli mõõdukalt ka muude akulturatsiooni strateegiatele viitavaid seisukohti, näiteks marginalisatsioonile ja separatsioonile. Eesti Konservatiivse Rahvaerakonna valimisprogrammide puhul puudus toetus integratsiooni strateegiale ning mõnel määral programm viitas marginalisatsiooni hoiakule. Nende erakondade toetus arengukavale Lõimuv Eesti 2020 on suuremal või väiksemal määral küsitav ning nägemus ühiskonna akulturatsioonist on erakondade vahel erineb.

Kokkuvõte

Ajalooline minevik on toonud Eesti territooriumile hulganisti teise keele ja kultuuri esindajaid. Vabariigi iseseisvumise taastamise ajaks koosnes Eesti elanikkond kuni 40% ulatuseni teiste rahvuste esindajatest, kelle suhtluskeel on olnud peamiselt vene keel. Iseseisva riigina Eesti pidi tulema toime mitmekeelse ja -kultuurilise ühiskonnaga. Strateegiline ühiskonna lõimumine algas 1998. aastal ning nüüdseks oleme rakendanud integratsiooni praktikat juba kahekümne aasta jooksul.

Tänaseks on ilmumas neljas lõimumiskava ning lõpule on jõudmas kolmanda integratsiooni arengukava rakendamine. Mitmed eesmärgid olid saavutatud ning Eesti ühiskond on tänaseks piisavalt stabiilne ja sidus. Mitte-eestlaste riigiidentiteet on tugevnenud, määratlemata kodakondsusega inimeste osakaal on vähenemas, eesti keele oskus muulaste seas paraneb, keelekümluse programm koolides muutub aina populaarsemaks ning eestlaste ja muu rahvusest elanike hoiakud teineteise suhtes on paranemas.

Siiski Eesti ühiskonna integratsiooni edulugu on piiratud. Probleemseid kohti on mitmeid ning uuringute tulemused panevad muretsema ja muudavad ühiskonna lõimumise teemat taas aktuaalseks. Kontakt keeleliste gruppide vahel on puudulik ning mõne andmete põhjal eraldatus on suurenenud. Eesti tööturg on segregeeritud keele põhjal, mis tingib majanduslikku ebavõrdsust. Lisaks sellele näitab määratlemata kodakondsuse vähenemise määr stabiliseerimise märki ning Eestis elab jätkuvalt umbes umbes 80 000 kodakondsuseta isikut.

Eesti seadusandlik võimuharu parlamendierakondade näol omab pädevust lõimumispoliitika edendamiseks või piiramiseks. Vastav haridus-, keele- või infopoliitika läbi eelarve suunamise või seaduseelnõude suudaks kiirendada ühiskonna lõimumist. Siiski on ajaloolise mälu tõttu integratsioonist saanud keeruline ning äärmiselt politiseeritud teema ning erakondade vahel puudub vajalik konsensus.

Autor otsustas analüüsida, kuidas parlamendierakonnad toetavad ühiskonna integratsiooni ning lõimumiskava rakendamist. Analüüsi fookuses on viimane arengukava Lõimuv Eesti 2020 ning parlamendierakondade valimisprogrammid 2015. ja

2019. aastate Riigikogu valimistest. Uurimisvahemikuks on valitud aastad 2014-2020, kuna just sel aastavahemikul toimub käesoleva lõimumiskava rakendamine.

Analüüsi meetodiks on kvalitatiivne sisuanalüüs, mille käigus autor kodeeris valimisprogrammide seisukohti lõimumiskava valdkondadest lähtuvalt. Deduktiivse analüüsi meetodi aluseks on John W. Berry akulturatsiooni teooria, kus kultuuridevaheline kontakt on kategoriseeritud neljaks võimalikuks strateegiaks: integratsioon, assimilatsioon, separatsioon ja marginalisatsioon.

Analüüsi tulemustest selgus, et kõige enam pööravad parlamendierakonnad tähelepanu haridus- ja keelepoliitikale justkui integratsioon seisneks domineerivalt riigikeele selgeks õppimises. Ebaproportsionaalselt vähe tähelepanu pööravad erakonnad segmenteeritud tööturule ning uussisserändajatele. Need kaks teemat on mainitud valimisprogrammides minimaalselt. Positiivse tulemusena võib tuua seda, et integratsioon on parlamendierakondade seas kokku ülekaalukalt kõige populaarsem akulturatsiooni strateegia. Separatsiooni, marginalisatsiooni ja assimilatsiooni edendamine pigem ei ole parlamendierakondade tegevusplaanis, vähemalt valimisprogrammide põhjal.

Kõige enam integratsiooni arengukava toetavaid punkte esineb Sotsiaaldemokraatlikul erakonnal, millele järgneb Keskerakond. Tagasihoidlikus Eesti Konservatiivse Rahvaerakonna programmis integratsiooni ei mainita, kuid mõnel korral seisukohad viitavad marginalisatsiooni hoiakule. Pigem tagasihoidlikud seisukohad integratsiooni osas on samuti Isamaa valimisprogrammis.

Autor tõdeb, et valimisprogrammide analüüs ei peegelda poliitmaastikku ning seadusandlikku võimuharu laiemalt ning analüüsi tulemuste põhjal ei saa ennetada koalitsioonilepingute sisu või seaduseelnõude toetamist Riigikogu fraktsiooni liikmete poolt. Siiski töö on piisavalt ülevaatlik ning parlamendierakondade põhiseisukohad akulturatsiooni strateegiate osas on selgelt kajastatud.

Kasutatud kirjandus

1. **Berry, John, W.** 1997. „Immigration, Acculturation, and Adaptation.“ *Applied Psychology: An international review*. 46 (1): 5-68.
2. **Berry, John, W.** 2005. „Acculturation: Living successfully in two cultures.“ *International Journal of Intercultural Relations*. 29: 697-712.
3. **Gümnaasiumi** riiklik õppekava § 11 (2) (06.01.2011).
<https://www.riigiteataja.ee/akt/114012011002>
4. **Eesti** inimarengu aruanne 1995. „Rahvastiku areng ja etniline koosseis“.
<http://web.archive.org/web/19980110233242/http://www.ciesin.ee/undp/nhdr/PTK4.html>
(külastatud 24.03.2019)
5. «**Eesti** riikliku integratsioonipoliitika lähtekohtade mitte-eestlaste integreerimiseks Eesti ühiskonda» heakskiitmine (10.06.1998) *Riigi Teataja I*.
<https://www.riigiteataja.ee/akt/75582> (külastatud 28.04.2019)
6. **Hallik, Klara.** 1998. „Eestimaa muulased: ajalooline ja demograafiline taust.“ *Vene küsimus ja Eesti valikud*. Tallinn: TPÜ Kirjastus, 13-29.
7. **Heidmets, Mati.** 1998. „Eesti valikud 1998.“ *Vene küsimus ja Eesti valikud*. Tallinn: TPÜ Kirjastus, 239-259.
8. **Kaldur, Kristjan & Vetik, Raivo, et al.** 2017. „Eesti ühiskonna integratsiooni monitooring 2017“. <https://www.kul.rik.ee/sites/kulminn/files/eim2017.pdf>
9. **Kalmus, Veronika, Masso, Anu & Linno, Merle.** 2015. „Kvalitatiivne sisuanalüüs.“
<http://samm.ut.ee/kvalitatiivne-sisuanalyys> (külastatud 12.05.2019).
10. **Kangur, Riho.** 2013. „Riigi arengukavad ja Riigikogu roll“.
https://www.riigikogu.ee/wpcms/wp-content/uploads/2015/01/Teemaleht_3_2013.pdf
11. **Korts, Külliki.** 2009 „Inter-ethnic attitudes and contacts between ethnic groups in Estonia“ *Journal of Baltic Studies*. 40 (1): 121-137.
12. **Kratovitš, Kalju.** 2016. „Sotsiaalmajanduslik ja etniline segregatsioon Tallinnas perioodil 1989-2011“. *Magistritöö inimgeograafias*. Tartu: Tartu Ülikool.

13. **Kruusvald, Jaan.** 1997. "Rahvusprobleemid rahva pilgu läbi 1996." *Vene noored Eestis: Sotsioloogiline mosaiik*. Tallinn: Avita, 131-150.
14. **Kultuuriministeerium.** 2000. „Riiklik programm Integratsioon Eesti ühiskonnas 2000-2007.“
https://www.kul.ee/sites/kulminn/files/integratsioon_eesti_uhiskonnas_2000-2007.pdf
15. **Kultuuriministeerium.** 2009. „Riikliku programmi „Integratsioon Eesti ühiskonnas 2000–2007” lõpphindamine.“
16. **Kultuuriministeerium.** 2014a. „Eesti lõimumiskava 2008–2013 lõpparuanne.“
https://www.kul.ee/sites/kulminn/files/141127_elk_2008-2013_lopparuanne_loplik_1.pdf
(külastatud 07.05.2019)
17. **Kultuuriministeerium.** 2014b. „Lõimuv Eesti 2020.“
https://www.kul.ee/sites/kulminn/files/arengukava_loimuv_eesti.pdf
18. **Kultuuriministeerium.** 2018. „Alanud lõimumiskava loomine seab sihid aastani 2030.“ <https://www.kul.ee/et/uudised/alanud-loimumiskava-loomine-seab-sihid-aastani-2030> (külastatud 12.05.2019)
19. **Kultuuriministeerium.** 2019. „Lõimumise meede.“
<https://www.kul.ee/et/loimumise-meede> (külastatud 28.04.2019)
20. **Käosaar, Irene.** 2018. „Irene Käosaar: keelelised enklaavid jäävad paratamatult alles.“ *Postimees* <https://www.postimees.ee/5918709/irene-kaosaar-keelelised-enklaavid-jaavad-paratamatult-alles> (külastatud 27.04.2019)
21. **Kymlicka, Will.** 2000. „Eesti integratsioonipoliitika võrdlevas perspektiivis.“ *Integratsioonimaastik – ükskõiksusest koosmeeleni*. Tallinn: Jaan Tõnissoni Instituut, 29-56.
22. **Lauristin, Marju & Vihalemm, Peeter.** 1997. „Recent Historical Developments in Estonia: Cultural and Political Perspectives on the Estonian Post-Communist Transition. Tartu: Tartu University Press, 73-126.
23. **Nandi, Alita & Platt, Lucinda.** 2015. „Patterns of minority and majority identification in a multicultural society.“ *Ethnic and Racial Studies*. 38 (15): 2615-2634.

24. **Pettai**, Iris. 2002. „Eestlaste ka mitte-eestlaste vastastikune sallivus“. *Eesti ja eestlased võrdlevas perspektiivis: Kultuuridevahelisi uurimusi 20. sajandi lõpust*. Tartu: Tartu Ülikooli kirjastus, 213-234.
25. **Pettai**, Vello. 1998. „Ülemvõim, rahu ja leppimine: Eesti etnoliitika paradoksid.“ *Vene küsimus ja Eesti valikud*. . Tallinn: TPÜ Kirjastus, 259-263.
26. **Pärismaa**, Sirje. 2015. „Kuidas edasi – kas eraldi või koos?“ *Õpetajate Leht*. <http://opleht.ee/2015/11/kuidas-edasi-kas-eraldi-voi-koos/> (külastatud 30.10.2018)
27. **Raik**, Katri. 2018. „Katri Raik: eestlus Ida-Virumaal vajab kaitset ja koosõppiv kool arendamist.“ *ERR*. <https://www.err.ee/887690/katri-raik-eestlus-ida-virumaal-vajab-kaitset-ja-koosoppiv-kool-arendamist> (külastatud 27.04.2019)
28. **Saar**, Ellu & Helemäe, Jelena. 2017. „Rahvuslik segregatsioon Eesti tööturul“. *Eesti inimarengu aruanne 2016/2017*. https://www.kul.ee/sites/kulminn/files/kum_riikliku_programmi_integratsioon_eesti_yh_iskonnas_2000_2007_l6pphindamine.pdf
29. **Taagepera**, Rein 1995. „Homme nägin ma Eestimaad: Esseesid ja artikleid.“ Tallinn: Arhitektuuribüroo Ignar Fjuk.
30. **Vetik**, Raivo & Helemäe, Jelena. 2011. „The Russian second generation in Tallinn and Kohtla-Järve: The TIES study in Estonia.“ Amsterdam: Amsterdam University Press.

LISAD

Lisa 1. Kodeerimistabel

2					
3	Kodeerimistabel: valimisprogrammide sisuanalüüs				
4	EKRE 2015 ja 2019	integratsioon	assimilatsioon	separatsioon	marginalisatsioon
5	Kodakondsus ja poliitiline osalemine				3
6	Haridus		2		
7	Tööturg				1
8	Keelteoskus ja keelte kasutamine		1		
9	Meediakasutus ja infoväli				2
10	Uussisserändajad				4
11	Kokku	0	3	0	10
12	Vabaerakond 2015				
13	Kodakondsus ja poliitiline osalemine				
14	Haridus	1			
15	Tööturg				
16	Keelteoskus ja keelte kasutamine	1			
17	Meediakasutus ja infoväli				
18	Uussisserändajad				
18	Kokku	2	0	0	0
19	Keskerakond 2015 ja 2019				
20	Kodakondsus ja poliitiline osalemine	9			
21	Haridus	5		3	
22	Tööturg	3			
23	Keelteoskus ja keelte kasutamine	8			
24	Meediakasutus ja infoväli			1	
25	Uussisserändajad				
25	Kokku	25	0	4	0
26	Reformierakond 2015 ja 2019				
27	Kodakondsus ja poliitiline osalemine	2			3
28	Haridus	4	4		
29	Tööturg				
30	Keelteoskus ja keelte kasutamine	2			
31	Meediakasutus ja infoväli	4			
32	Uussisserändajad	1			1
32	Kokku	13	4	0	4
33	Isamaa 2015 ja 2019				
34	Kodakondsus ja poliitiline osalemine			2	1
35	Haridus	1	2	2	
36	Tööturg				
37	Keelteoskus ja keelte kasutamine	6		1	
38	Meediakasutus ja infoväli	3		2	
39	Uussisserändajad				4
39	Kokku	10	2	7	5
40	Sotsiaaldemokraadid 2015 ja 2019				
41	Kodakondsus ja poliitiline osalemine	7			
42	Haridus	18		2	
43	Tööturg	1			
44	Keelteoskus ja keelte kasutamine	14			
45	Meediakasutus ja infoväli	9			
46	Uussisserändajad				
46	Kokku	49	0	2	0
47	Kokku	99	9	13	19

INTEGRATION POLITICS OF ESTONIAN PARLIAMENT PARTIES IN THE LIGHT OF „LÕIMUV EESTI 2020“ DEVELOPMENT PLAN

Aleksei Jašin

Summary

Since 1998, Estonia has been managing a strategic integration policy. During the twenty years of practice, the Ministry of Culture has been able to map out and implement three integration plans. Despite the positive development and the goals achieved, there are several problems and shortcomings in the integration of Estonian society, which makes this issue actual even today. The topic has been widely studied in Estonia and elsewhere in the world, as societies in several countries are in a similar position. Studies and research in the field have focused on the sociological perspective. The focus has been on social groups or on individuals and indicators evaluating the integration of society. In this work, the author analyzes political perspective and thus shows how the problem of society can be addressed by the legislative power and how relevant it is to them. The research period is the period of implementation of the last integration development plan. To achieve results, the author uses qualitative content analysis and coding of party election programs using a deductive method and John W. Berry's acculturation theory.

The results showed that parliamentary party electoral programs broadly reflect the issue of social integration, but the incidence of the issue by party is disproportionately different. Speaking of integration, party election programs focus most on the field of education and language policy, where the emphasis is on learning the language of the state. Little attention is paid to inequalities in the labor market and to newcomers. The analysis revealed that parliamentary election programs on average support moderately the integration of society as a strategy for acculturation. Some parties do so much, but others also favor other forms of acculturation, such as marginalization or separation.

Lihtlitsents lõputöö reprodutseerimiseks ja lõputöö üldsusele kättesaadavaks tegemiseks

Mina, Aleksei Jašin (xxxxxxxxxxx)

Annan Tartu Ülikoolile tasuta loa (lihtlitsentsi) enda loodud teose

---

___, mille juhendaja on Heiko Pääbo

1. reprodutseerimiseks säilitamise ja üldsusele kättesaadavaks tegemise eesmärgil, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace-is lisamise eesmärgil kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni;
2. üldsusele kättesaadavaks tegemiseks ülikooli veebikeskkonna kaudu, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace'i kaudu kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni;
3. olen teadlik, et punktis 1 nimetatud õigused jäävad alles ka autorile;
4. kinnitan, et lihtlitsentsi andmisega ei rikuta teiste isikute intellektuaalomandi ega isikuandmete kaitse seadusest tulenevaid õigusi.

Tartus, 15.05.2019
